

Szczecin, dn. 31 marca 2017 r.

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko

BARTŁOMIEJ H. TOSZEK

(Uniwersytet Szczeciński)

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- dyplom magistra nauk prawnych uzyskany na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego w 1996 r. (praca magisterska pt. *Angielski wymiar sprawiedliwości* napisana pod kierunkiem dr hab. prof. US Tadeusza Smolińskiego),
- dyplom ukończenia studium podyplomowego *Prawo europejskie* uzyskany w Wyższej Szkole Studiów Międzynarodowych w Łodzi w 2005 r.,
- dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskany na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego w 2006 r. (praca doktorska pt. *Proces integracji Wielkiej Brytanii ze Wspólnotami Europejskimi* pod kierunkiem prof. dr hab. Janusza Ruszkowskiego)

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego (Instytut Politologii i Europeistyki) na stanowisku:

- adiunkta (od 1 października 2006 r. do 30 września 2015 r.),
- starszego wykładowcy (od 1 października 2015 r. do 30 czerwca 2016 r.),
- adiunkta (od 1 lipca 2016 r.)

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2016 r. poz. 882 ze zm.)

Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2016 r. poz. 882 ze zm.) jako osiągnięcie stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

wskazuję przedsięwzięcie zatytułowane: *Determinanty implementacji i rozwoju reformy dewolucyjnej w Walii w latach 1997-2011*. Częściami składowymi przedmiotowego osiągnięcia są 2 monografie naukowe, tj.: *Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat dewolucji w Walii* (wydana w 2011 r. przez Oficynę Wydawniczą ASPRA JR w Warszawie) i *Reforma dewolucyjna w programach głównych partii politycznych w Walii w latach 1997-2011* (która została wydana w 2016 r. nakładem Wydawnictwa Adam Marszałek w Toruniu) oraz cykl 26 monotematycznych artykułów naukowych poświęconych czynnikom warunkującym wdrożenie i kierunki rozwoju procesów dewolucyjnych na obszarze Walii w latach 1997-2011.

Omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce na Uniwersytecie Gdańskim, moje zainteresowania naukowe skoncentrowały się na problematyce emancypacji politycznej wybranych regionów peryferyjnych oraz terytoriów zależnych państw europejskich. Prowadzone przeze mnie badania dotyczyły przede wszystkim reformy dewolucyjnej (zapoczątkowanej w 1997 r.) w Wielkiej Brytanii, ze szczególnym uwzględnieniem genezy tego procesu na obszarze Walii. Dewolucja (*devolution*) odróżnia się bowiem od rozwiązań fragmentacyjnych przyjętych w innych państwach (federalizacji i regionalizacji) otwartością pod względem czasu i rezultatu (tj. procesowością), nierównomiernością pierwotnych formuł decentralizacyjnych oraz kierunków i dynamiki ich rozwoju w poszczególnych regionach (tj. w Szkocji, Walii, Irlandii Północnej oraz hrabstwie Wielkiego Londynu), a także formalną odwracalnością (wynikającą z zasady supremacji Parlamentu Brytyjskiego). Należy przy tym zauważyć, że otwartość procesów dewolucyjnych (mająca w zamyśle twórców stanowić gwarancję elastycznego dostosowania organizacji i funkcjonowania regionalnych systemów politycznych do autentycznych oczekiwań społecznych) przyniosła nieoczekiwane skutki w postaci rozluźnienia historycznie uwarunkowanych powiązań, łączących Anglię z pozostałymi regionami Wielkiej Brytanii, prowadząc *de facto* do dezintegracji państwowości brytyjskiej (czego dobitnym świadectwem było referendum w sprawie niepodległości Szkocji w 2014 r.). Uzyskanie możliwości samodzielnego podejmowania decyzji w sprawach o znaczeniu regionalnym (zastrzeżonych uprzednio do wyłącznych kompetencji parlamentu i rządu krajowego) wywołało entuzjazm zdecydowanej większości mieszkańców Szkocji i Irlandii Północnej, lecz równocześnie zostało przyjęte z umiarkowanym zadowoleniem przez Walijszczyków. Dopiero umiejętne sterowanie rozwojem procesów dewolucyjnych (w ramach for-

muły *check against delivery* opartej na założeniu stopniowego rozszerzania aktywności władz walijskich poza obszar wyznaczony ustawami ustrojowymi, a następnie wymuszaniu sankcjonowania tego stanu rzeczy przez władze szczebla centralnego) w okresie sprawowania przywództwa politycznego przez Rhodri'ego Morgana (tj. w latach 2000-2009) skutkowało zmianą sposobu postrzegania wizji autonomii wewnętrznej (*Home Rule*) przez społeczność regionalną. Stanowiło również asumpt do ostatecznego ukształtowania walijskiej tożsamości narodowej w wymiarze politycznym. W rezultacie, połączenie specyfiki *devolution* (odzwierciedlającej brytyjskiego ducha indywidualizmu) z wyjątkowością uwarunkowań wdrożenia i rozwoju tego procesu w Walii może stanowić interesujący (a wręcz fascynujący) przedmiot eksploracji naukowej.

Powyższa tematyka stanowi pierwszy i najważniejszy kierunek prowadzonych przeze mnie badań. Rezultatem mojej działalności w tym obszarze jest publikacja 25 prac naukowych, tj.:

- 1) 2 monografii,
 - 2) 8 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 1 tekstu w języku angielskim i 1 tekstu opublikowanego w wydawnictwie zagranicznym, tj. czeskim),
 - 3) 15 rozdziałów w pracach zbiorowych,
- a ponadto 1 ekspertyzy naukowej (w języku polskim i angielskim).

Podstawowym celem badań była analiza struktury organizacyjnej i sposobu funkcjonowania walijskiego systemu politycznego w sytuacji wytworzonej bezpośrednio po implementacji reformy dewolucyjnej oraz na kolejnych etapach tego procesu. W swojej pracy naukowej skoncentrowałem się na zagadnieniach dotyczących:

- 1) formalnych i nieformalnych mechanizmów kształtowania pozycji ustrojowej Walijskiego Zgromadzenia Narodowego, Rządu Walijskiego i przewodniczącego egzekutywy regionalnej w relacjach ze swoimi odpowiednikami szczebla centralnego (tj. parlamentem, rządem i premierem) oraz instytucjami Unii Europejskiej;
- 2) wytworzenia i rozwoju regionalnego wymiaru rywalizacji partyjnej (stanowiącego rezultat zasadniczego wpływu procesów dewolucyjnych na zmianę układu sił politycznych na obszarze Walii);
- 3) kreowania nowoczesnego modelu przywództwa politycznego (wewnątrz Rządu Walijskiego) i partyjnego (wewnątrz ugrupowań sprawujących władzę na szczeblu regionu, tj. Partii Pracy i Partii Walii);
- 4) znaczenia *devolution* dla budowania walijskiej odrębności w ramach Wielkiej Brytanii w sferze prawno-administracyjnej, ekonomicznej, społecznej, kulturowej i językowej.

Podjęta tematyka badawcza jest nowa (co wynika z samego faktu zapoczątkowania reformy dewolucyjnej niespełna 20 lat temu, a w przypadku przebiegu tego procesu na obszarze Walii jest dodatkowo determinowane etapowym wprowadzaniem nowych rozwiązań ustrojowych) oraz ważna z punktu widzenia praktyki politycznej (jako interesujący przykład dostosowania pierwotnej formuły decentralizacyjnej, a następnie kierunku i dynamiki jej rozwoju do poziomu dojrzałości politycznej, a także rzeczywistych potrzeb i oczekiwań społeczności regionalnych). Jest ona również istotna poznawczo, bowiem dotychczas problematyka dewolucyjna (w szczególności w kontekście walijskim) nie była szerzej prezentowana w krajowej literaturze z zakresu nauk politycznych.

Prowadzone przeze mnie badania dotyczyły przede wszystkim przesłanek determinujących implementację, ukierunkowanie i dynamikę rozwoju, a także skutków (politycznych, gospodarczych i społecznych) procesów dewolucyjnych w Walii (postrzeganych zarówno jako element reformy o zasięgu ogólnokrajowym, jak również zjawiska posiadającego specyfikę regionalną). Powyższym zagadnieniom została poświęcona monografia **B.H. Toszka i E. Kuźelewskiej, *Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat dewolucji w Walii*, Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa 2011** (rec. dr hab. prof. UwB Stanisław Bożyk), w której mojego autorstwa są 4 (z 5) rozdziałów, tj. I (*Kształtowanie społeczno-ekonomicznych i politycznych przesłanek dewolucji walijskiej w latach 1979-1997*), III (*Uwarunkowania prawne dewolucji walijskiej*), IV (*Sytuacja gospodarcza w Walii w latach 1999-2010*) i V (*Rozwój polityczny Walii w latach 1999-2010*). Różne aspekty wskazanej tematyki (w szczególności dotyczące specyfiki walijskiego modelu *devolution* na tle rozwiązań wprowadzonych w pozostałych brytyjskich regionach peryferyjnych; czynników stymulujących rozwój procesów dewolucyjnych w Walii, przewidywanych kierunków rozwoju tych procesów oraz stopnia ich skorelowania z polityką regionalną Wielkiej Brytanii i Unii Europejskiej; formami i kierunkami aktywności władz walijskich w relacjach z samorządami lokalnymi, władzami szczebla centralnego oraz w relacjach zagranicznych) zostały ponadto omówione w 20 publikacjach (6 artykułach w czasopiśmie naukowych i 14 rozdziałach w pracach zbiorowych), tj.:

- 1) Toszek B.H., *Dewolucja jako element procesu dezintegracji państwowości brytyjskiej* [w:] *Współczesne nacjonalizmy*, red. M. Jeziński, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008;
- 2) Toszek B.H., *Koncepcja partnerstwa regionu i państwa w programach politycznych Walijskiej Partii Pracy w latach 2003-2008* [w:] *Prawne, polityczne i ekonomiczne dylematy Unii Europejskiej*, red. Z. Chmielewski, A. Szczepańska, Wydawnictwo ALGRAF, Szczecin 2009;

- 3) Toszek B.H., *Problem niepodległości Walii w programie politycznym Plaid Cymru*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – Acta Politica”, Szczecin, 2009, Nr 22;
- 4) Toszek B.H., *Vox populi w brytyjskim modelu demokracji. Pytanie o kierunki rozwoju demokracji w Walii* [w:] *Zachód w globalnej i regionalnej polityce międzynarodowej*, red. E. Kuźelewska, A. R. Bartnicki, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009;
- 5) Toszek B.H., *Stanowisko rządu walijskiego w kwestii edukacji religijnej dzieci i młodzieży szkolnej*, „Przegląd Religioznawczy”, Warszawa, 2009, Nr 3;
- 6) Toszek B.H., *Specyfika brytyjskiego modelu decentralizacji regionalnej administracji publicznej na przykładzie procesu dewolucji w Walii* [w:] *Państwa – regiony – świat w kształtującej się rzeczywistości globalnej*, red. K. Kamińska, S. Mrozowska, G. Piwnicki, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009;
- 7) Toszek B.H., *Polityka regionalna Unii Europejskiej jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy i polityczny w Walii* [w:] *Unia Europejska w 2008 roku*, red. M. Musiał-Karg, T. Wallas, Wydawnictwo Naukowe WNPiD Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2009;
- 8) Toszek B.H., *Spór o Monmouthshire. Problemy pogranicza angielsko-walijskiego w dobie dewolucji* [w:] *Pogranicze polsko-niemieckie na tle granic i pograniczy europejskich*, red. J. Jańczak, M. Musiał-Karg, L. Wojnicz, Wydawnictwo Naukowe WNPiD Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2010;
- 9) Toszek B.H., *Wizerunek partii regionalnych w kampanii wyborczej do Walijskiego Zgromadzenia Narodowego w 2007 r.*, „Civitas Hominibus”, Łódź, 2010, Nr 1;
- 10) Toszek B.H., *Problem labilności przesłanek dewolucji walijskiej* [w:] *Od Thatcher do Blaira. Wielka Brytania na przełomie XX i XXI w.*, red. B.H. Toszek, T. Czapiewski, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2010;
- 11) Toszek B.H., *Nowe znaczenie granicy angielsko-walijskiej w kontekście procesu dewolucji* [w:] *Granice i świat współczesny*, red. Z. Karpus, B. Stachowiak, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika, Toruń 2010;
- 12) Toszek B.H., *Przywódstwo na miarę możliwości. Wizja postdewolucyjnej Walii w programie politycznym Rhodri’ego Morgana* [w:] *Kryzys przywództwa we współczesnym świecie*, red. W. Konarski, A. Durska, S. Bachrynowski, Wydawnictwo SWPS Academi-ca, Warszawa 2011;
- 13) Toszek B.H., *Kształtowanie paradyplomacji regionalnej w Unii Europejskiej. Casus stosunków walijsko-totewskich*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Cła i Logistyki”, Warszawa, 2011, Nr 29;

- 14) Toszek B.H., *Implikacje Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Wielkiej Brytanii dla zarządzania bezpieczeństwem portów walijskich*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, Warszawa, 2011, Nr 6;
 - 15) Toszek B.H., *Walijskie referenda dewolucyjne. Demokracja bezpośrednia jako instrument kształtowania tożsamości regionalnej w Wielkiej Brytanii* [w:] *Stan i perspektywy demokracji bezpośredniej we współczesnym świecie*, red. M. Marczevska-Rytko, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2011;
 - 16) Toszek B.H., *Kształtowanie nowego modelu relacji władz krajowych i regionalnych po wyborach parlamentarnych w Wielkiej Brytanii w 2010 r. na przykładzie Walii* [w:] *Polityka brytyjska po wyborach parlamentarnych 2010. Analiza wybranych problemów*, red. F. Gołembski, P. Biskup, M. Kaczorowska, Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa 2011;
 - 17) Toszek B.H., *Stanowisko szkockich i walijskich władz regionalnych i organizacji rolniczych wobec zmian Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.* [w:] *Perspektywy rozwoju Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.*, red. B.H. Toszek, A. Wojtaszak, Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa 2012;
 - 18) Toszek B.H., *Przed i po dewolucji. Różnice i podobieństwa w programach politycznych Mebyon Kernow i Plaid Cymru* [w:] *Mobilizacja i etniczność. Procesy mobilizacji mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim na tle doświadczeń grup narodowościowych w innych regionach*, red. M. Giedroń, D. Kowalewska, M. Mieczkowska, Wydawnictwo Zapol, Szczecin 2012;
 - 19) Toszek B.H., *Walijskie referendum dewolucyjne w 2011 r.* [w:] *Samorząd w systemie demokracji obywatelskiej. Wybrane problemy*, red. R. Kmiecik, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014;
 - 20) Toszek B.H., *Political Dimension of Welsh Identity after Devolution. Fact or Fiction?*, „Polish Political Science Yearbook”, Toruń, 2016, Vol. 45;
- oraz ekspertyzie naukowej (w językach angielskim i polskim) pod tytułem *Pandora Box. The unintended consequences of the devolution reform in the United Kingdom (Puszka Pandory. Niezamierzone konsekwencje reformy dewolucyjnej w Wielkiej Brytanii)*, która została opublikowana w „Biuletynie Instytutu Zachodniego” w Poznaniu w 2012 r. (Nr 102).

Z podstawowym tematem badań pozostają również ściśle związane publikacje dotyczące procesów związanych z kształtowaniem walijskiej tożsamości narodowej w wymiarze kulturowym i językowym, które wprawdzie zostały zapoczątkowane przed *devolution*, lecz stopniowo włączyły się w nurt dewolucyjny, stając się elementami szerszego zjawiska, tj.

budowania poczucia walijskości w wymiarze politycznym. W tej grupie znajdują się 3 opracowania (2 artykuły w czasopismach naukowych i 1 rozdział w pracy zbiorowej), tj.:

- 1) Toszek B.H., *Motywy religijne w wizualnych symbolach narodowych Walii*, „Pantheon. Religionistické Studie”, Pardubice, 2008, Nr 3 „Náboženstvi a politika” (2 část);
- 2) Toszek B.H., *Wpływ regionalnej telewizji publicznej na kształtowanie tożsamości narodowej Walijczyków* [w:] *Pejzaże tożsamości. Teoria i empiria w perspektywie interdyscyplinarnej*, red. E. Litak, R. Furman, H. Bożek, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011;
- 3) Toszek B.H., *Znaczenie języka narodowego w procesie emancypacji politycznej Walii i Kornwalii na początku XXI w.*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – Acta Politica”, Szczecin, 2014, Nr 30.

Na marginesie moich badań nad *devolution* znajdują się natomiast analizy procesów proto- i dewolucyjnych zachodzących w regionie północnej Anglii, hrabstwach Wielkiego Londynu i Kornwalii (w których jedynie wzmiankowane są kwestie związane z wdrożeniem i rozwojem reformy dewolucyjnej na obszarze Walii). Zostały one zawarte w 4 publikacjach (1 artykule w czasopiśmie naukowym oraz 3 rozdziałach w pracach zbiorowych), tj.:

- 1) Toszek B.H., *Perspektywy dewolucji w Kornwalii* [w:] *Regiony Europy. Uwarunkowania, wyzwania i perspektywy rozwoju*, red. A. Stępień-Kuczyńska, K. Dośpiał-Borysiak, R. Łoś, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009;
- 2) Toszek B.H., *Formy organizacji społeczności lokalnych w Anglii na przykładzie metropolii londyńskiej* [w:] *Společnosti lokalne wobec globalizacji i modernizacji*, red. A. Makowski, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2011;
- 3) Toszek B.H., *Znaczenie północnoangielskiego referendum dewolucyjnego dla określenia formuły decentralizacji regionalnej na obszarze Anglii w okresie rządów Partii Pracy*, „Gdańskie Studia Międzynarodowe”, Gdańsk, 2011, Vol. 9, Nr 1-2;
- 4) Toszek B.H., *Pełzająca dewolucja. Problem uznania statusu prawnego mniejszości kornwalijskiej w Wielkiej Brytanii na początku XXI w.* [w:] *Unia Europejska w czasach kryzysu. Najważniejsze wyzwania i scenariusze na przyszłość*, red. M. Musiał-Karg, Wydawnictwo Naukowe WNPiD Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2014.

Podsumowaniem prowadzonych przeze mnie badań naukowych w opisanym wyżej obszarze jest monografia ***Reforma dewolucyjna w programach głównych partii politycznych w Walii w latach 1997-2011*** opublikowana przez Wydawnictwo Adam Marszałek w Toruniu w 2016 r. (rec. dr hab. prof. UMK Danuta Plecka i dr hab. prof. AJD Jerzy Sielski). Celem pracy jest wyjaśnienie przyczyn różnic dzielących główne walijskie partie polityczne w za-

kresie rozumienia istoty oraz oceny znaczenia *devolution* dla rozwoju politycznego regionu w latach 1997-2011, a w dalszej kolejności określenie „partyjnej” (tj. opartej na cechach wskazanych przez co najmniej większość tych partii) definicji reformy dewolucyjnej.

W warstwie deskryptywnej wskazanego opracowania zaprezentowałem sposób postrzegania procesów dewolucyjnych (we wskazanym wyżej okresie) przez regionalne struktury Partii Pracy (*Welsh Labours*), Partii Konserwatywnej (*Welsh Conservatives*) i Liberalnych Demokratów (*Welsh LibDems*) oraz Partię Walii (*Plaid Cymru*). Ponieważ jednak problematyka *devolution* (w szczególności w odniesieniu do Walii) pozostaje wciąż jeszcze mało znana w społeczeństwie polskim, toteż zasadnicze rozważania zostały poprzedzone przedstawieniem definicji dewolucji w ujęciu językowym oraz politologicznym (w oparciu o brytyjską i polską literaturę przedmiotu). Ponadto, ze względu na brak istniejących w języku polskim opracowań dotyczących walijskiego systemu partyjnego (który nie może być traktowany jako integralna część systemu brytyjskiego, ze względu na istnienie regionalnej płaszczyzny rywalizacji partyjnej, niemającej odpowiednika w Anglii i zasadniczo odmiennej od analogicznych płaszczyzn w Szkocji i Irlandii Północnej) niezbędne okazało się ukazanie rozwoju tego systemu w perspektywie historycznej, a także struktur organizacyjnych (w przypadku większych ugrupowań) oraz doktryn ideologicznych poszczególnych partii, bez znajomości których zrozumienie zasadniczej tematyki monografii nie byłoby możliwe.

Przyjęte w przedmiotowej monografii (jak również w całości prowadzonych przeze mnie badań dotyczących walijskiej *devolution*) ramy czasowe zostały określone w oparciu o konkretne wydarzenia historyczne. Jako cezurę początkową przyjąłem rok 1997, w którym pozytywne rozstrzygnięcie drugiego referendum dewolucyjnego umożliwiło zapoczątkowanie procesów decentralizacyjnych w Walii. Górną granicę wyznaczyło natomiast zwycięstwo prodewolucjonistów w kolejnym referendum (w 2011 r.), które oznaczało definitywne przekształcenie administracyjnego modelu dewolucji w formułę zbliżoną (choć nie tożsamą) do szerokiej autonomii wewnętrznej Szkocji.

W treści pracy skoncentrowałem się na udzieleniu odpowiedzi na pytania dotyczące: definicji reformy dewolucyjnej w ujęciu językowym (słownikowym) i naukowym (politologicznym); determinantów specyfiki reformy dewolucyjnej na tle procesów autonomizacyjnych w innych państwach; przyczyn implementacji dewolucji w Walii (która przed 1997 r. pozostawała ściśle zintegrowana z Anglią w wymiarze politycznym); przesłanek stopniowego przekształcenia pierwotnego modelu walijskiej *devolution* w formułę szerokiej autonomii wewnętrznej (wzorowanej na rozwiązaniach szkockich); wyróżników reformy dewolucyjnej w Walii na tle analogicznych procesów w innych częściach Wielkiej Brytanii; znaczenia de-

wolucji dla ukształtowania i indywidualizacji walijskiego systemu partyjnego; czynników warunkujących pozycję *Welsh Labours*, *Welsh Conservatives*, *Plaid Cymru* i *Welsh LibDems* na regionalnej scenie politycznej (jako punktu wyjścia do analizy stanowisk tych ugrupowań w kwestii dewolucji); rozumienia istoty i znaczenia procesów dewolucyjnych przez wskazane wyżej partie polityczne oraz możliwości stworzenia wspólnego dla tych ugrupowań („partyjnej”) pojęcia *devolution* (korelującej z definicją językową oraz terminologią w zakresie nauk politycznych).

Sformułowane pytania stanowiły podstawę do przyjęcia następujących hipotez:

- 1) Definicja pojęcia *devolution* na gruncie języka angielskiego stanowiła podstawę określenia reformy dewolucyjnej w ujęciu politologicznym, jako zjawiska specyficznie brytyjskiego (ze względu na indywidualność uwarunkowań implementacyjnych oraz zróżnicowanie poszczególnych modeli dewolucyjnych pod względem geograficznym), będącego narzędziem „ucywilizowania” oddolnych tendencji odśrodkowych (realnych lub potencjalnych) poprzez wyznaczenie narzuconych odgórnie ścieżek ich rozwoju, o którego specyfice (na tle rozwiązań autonomizacyjnych w innych państwach) decyduje wielowymiarowa otwartość oraz formalna odwracalność.
- 2) W przeciwieństwie do Szkocji i Irlandii Północnej, na których wdrożenie procesów dewolucyjnych służyło przede wszystkim zaspokojeniu aspiracji politycznych społeczności regionalnych, o implementacji *devolution* na obszarze Walii zdecydował splot czynników ekonomicznych i społecznych, którego rezultatem w wymiarze politycznym było poparcie Walijszczyków udzielone Partii Pracy w wyborach parlamentarnych w 1997 r. oraz (niejako przy okazji) koncepcji tego ugrupowania w drugim referendum dewolucyjnym.
- 3) Stopniowe zmniejszanie zakresu walijskiej zależności politycznej od centralnego ośrodka władzy jedynie w ograniczonym zakresie odzwierciedlało rzeczywiste oczekiwania społeczności regionalnej, stanowiąc raczej rezultat gry politycznej prowadzonej przez *Welsh Labours* (od 2000 r.) oraz *Plaid Cymru* (w latach 2007-2011).
- 4) O wyjątkowym charakterze procesów dewolucyjnych zachodzących na obszarze Walii w latach 1997-2011 w największym stopniu decydowały specyficzne uwarunkowania wdrożeniowe, poziom formalnych gwarancji funkcjonowania legislatywy i egzekutywy walijskiej, struktura formalnych i nieformalnych powiązań władz krajowych i regionalnych, charakter przywództwa politycznego sprawowanego przez przewodniczącego Rządu Walijskiego, a także zakres oddziaływania *devolution* na poszczególne sfery życia mieszkańców regionu.

- 5) Wytworzenie regionalnej płaszczyzny rywalizacji partyjnej (w 1999 r.) doprowadziło do powstania systemu czteropartyjnego (z partią dominującą), w którym poszczególne ugrupowania *exceptis excipiendis* dzielą stosunkowo małe dystanse programowe.
- 6) Znaczenie reformy dewolucyjnej dla funkcjonowania walijskiego systemu partyjnego w latach 1997-2011 wyrażało się przede wszystkim zmniejszeniem znaczenia czynnika klasowego w preferencjach wyborczych, aktualizacją konfliktu centrum – peryferia (tj. przeciwstawieniem interesów regionalnych interesom krajowym, nawet kosztem lojalności regionalnej struktury partyjnej wobec macierzystej centrali), pojawieniem się nowych ugrupowań (np. nacjonalistów) przełamujących dotychczasowy układ sił na walijskiej scenie politycznej oraz zaistnieniem fenomenu *dual (triple) voters*.
- 7) Walijska scena polityczna w latach 1997-2011 została zdominowana przez cztery ugrupowania (tj. laburzystów, konserwatystów, nacjonalistów i liberałów), które jako jedyne posiadały swoich reprezentantów równocześnie w Parlamencie Brytyjskim (wybranych z okręgów walijskich) oraz Walijskim Zgromadzeniu Narodowym; pozycja tych partii w wymiarze regionalnym jedynie w niewielkim stopniu była warunkowana wynikami rywalizacji partyjnej na poziomie lokalnym i europejskim (tj. w wyborach do rad hrabstw oraz do Parlamentu Europejskiego).
- 8) W omawianym okresie pomiędzy głównymi partiami walijskimi istniały zasadnicze różnice w sposobie postrzegania istoty *devolution* (dotyczące w szczególności zakresu rozbieżności między formalną i faktyczną odwracalnością oraz otwartości pod względem rezultatu), a także oceny dokonującego się w ramach tego procesu rozluźnienia zależności politycznej regionu od centralnego ośrodka władzy (tj. parlamentu i rządu krajowego).
- 9) Na podstawie wyodrębnienia, z zakresów cech przypisywanych dewolucji przez główne partie walijskie, elementów wspólnych dla co najmniej większości z tych ugrupowań, istnieje możliwość sformułowania „partyjnej” definicji przedmiotowego zjawiska (której zasadnicza wartość wyraża się odzwierciedleniem rzeczywistego rozumienia pojęcia *devolution* przez ogół mieszkańców regionu), z tym zastrzeżeniem, że definicja taka jest nietrwała w dłuższej perspektywie czasowej, ze względu na zmienność poszczególnych części składowych (warunkowaną labilnością postrzegania istoty i oceny znaczenia procesów dewolucyjnych przez najważniejsze partie polityczne w Walii).

Dążąc do udzielenia odpowiedzi na pytania badawcze oraz w celu weryfikacji postawionych hipotez wykorzystałem różne metody badawcze. Do wyjaśnienia pojęcia *devolution* w ujęciu językowym i politologicznym zastosowałem metodę leksykalną oraz analizę makro-systemową. Badanie czynników determinujących implementację i rozwój reformy dewolu-

cyjnej w Walii przeprowadziłem przy użyciu metody historycznej, analizy instytucjonalno-prawnej oraz analizy makrosystemowej. Natomiast wyjątkowość *devolution* w kontekście procesów autonomizacyjnych w innych państwach oraz specyfika walijskiego modelu dewolucji na tle rozwiązań wprowadzonych w Szkocji, Irlandii Północnej i hrabstwie Wielkiego Londynu została wykazana za pomocą metody porównawczej. Do badania regionalnego systemu partyjnego (w tym również ukazania występujących w jego obrębie prawidłowości i fenomenów oraz określenia tendencji rozwojowych) wykorzystalem metodę historyczną, analizę instytucjonalnoprawną, analizę makrosystemową i metodę ekstrapolacyjną. Z kolei panoramę ugrupowań funkcjonujących na walijskiej scenie politycznej nakreśliłem przy użyciu analizy mikrosystemowej. Stanowisko głównych partii politycznych w regionie w odniesieniu do kwestii implementacji i rozwoju procesów dewolucyjnych przedstawiłem przy wykorzystaniu metody porównawczej w wymiarze historycznym (tj. przez porównanie poglądów wyrażanych przez dane ugrupowanie w różnych okresach) oraz metod jakościowych, a w szczególności analizy dokumentów zastanych. Wnioski końcowe zostały sformułowane za pomocą metody porównawczej w ujęciu przestrzennym (tj. przez porównanie stanowisk różnych ugrupowań w tym samym okresie), natomiast określenie „partyjnej” definicji *devolution* nastąpiło przy użyciu analizy makrosystemowej oraz (w odniesieniu do zastrzeżeń dotyczących zmienności elementów składowych tej definicji) metody ekstrapolacyjnej.

Struktura książki ma charakter problemowy. Składa się ze wstępu, 3 rozdziałów, zakończenia, bibliografii, wykazu tabel i wykazu skrótów. W rozdziale pierwszym zaprezentowałem kształtowanie się współczesnego pojęcia *devolution* na gruncie języka angielskiego oraz w brytyjskich i polskich naukach politycznych, co umożliwiło sformułowanie (po raz pierwszy w języku polskim) pełnej definicji politologicznej przedmiotowego zjawiska, a także określenie cech wyróżniających reformę dewolucyjną na tle procesów autonomizacyjnych w innych państwach. W tej części książki przedstawiłem również genezę integracji politycznej Walii w obrębie angielskiego, a następnie brytyjskiego organizmu państwowego, proces rozbudzania i rozwoju walijskiej tożsamości narodowej w wymiarze politycznym oraz przyczyny, przebieg i skutki wdrożenia i rozwoju reformy dewolucyjnej (ze wskazaniem elementów wyróżniających *devolution* w Walii spośród procesów decentralizacyjnych zachodzących w Wielkiej Brytanii).

Drugi rozdział monografii wypełniają rozważania dotyczące kształtowania się (w perspektywie historycznej) i specyfiki walijskiego systemu partyjnego (wynikającej z równoległego funkcjonowania regionalnego i krajowego, a do pewnego stopnia także lokalnego i europejskiego wymiaru rywalizacji partyjnej). W tej części pracy zaprezentowałem wszystkie

(zarejestrowane) ugrupowania polityczne działające na obszarze Walii w latach 1997-2011. Wśród nich wyróżniłem partie posiadające swoich reprezentantów (z okręgów walijskich) w Walijskim Zgromadzeniu Narodowym, Parlamencie Brytyjskim lub Parlamencie Europejskim (tj. *Welsh Labours*, *Welsh Conservatives*, *Plaid Cymru*, *Welsh LibDems* i Partię Niepodległości Zjednoczonego Królestwa), poprzez omówienie ich struktury organizacyjnej (tj. hierarchii decyzyjnej), doktryny ideologicznej oraz kierunków aktywności na obszarze regionu. W odniesieniu do pozostałych ugrupowań (których charakterystyka wykraczałaby poza przyjęte ramy opracowania) przedstawiono jedynie zwięzłe informacje dotyczące przede wszystkim profilu ideologicznego.

Określenie przedmiotowego i podmiotowego aspektu badanego zagadnienia (w rozdziale I i II) stanowiło punkt wyjścia do podjęcia rozważań nad sposobem rozumienia i oceną znaczenia *devolution* dla rozwoju Walii (zwłaszcza w wymiarze politycznym) w dokumentach programowych głównych ugrupowań politycznych w regionie. W trzecim rozdziale monografii przedstawiłem zatem stanowiska *Welsh Labours*, *Welsh Conservatives*, *Plaid Cymru* i *Welsh LibDems* w kwestii wdrożenia, a następnie kolejnych etapów rozszerzenia zasięgu reformy dewolucyjnej. Na tej podstawie określiłem katalogi cech przypisywanych przedmiotowemu zjawisku przez poszczególne ugrupowania oraz nadzieje i obawy, żywione przez te podmioty w związku z nieuchronnym przeobrażeniem pierwotnej formuły dewolucji w szeroką autonomię wewnętrzną.

W zakończeniu udzieliłem pozytywnej odpowiedzi na pytanie dotyczące możliwości sformułowania „partyjnej” definicji reformy dewolucyjnej (tj. w oparciu o rozpatrywane łącznie programy głównych ugrupowań politycznych w regionie, opublikowane w latach 1997-2011) wskazując jednocześnie, że labilność przesłanek konstytuujących taką definicję czyni ją nietrwałą w dłuższej perspektywie czasowej.

Do skonstruowania przedmiotowego opracowania wykorzystałem (oprócz wielu monografii, prac zbiorowych i artykułów naukowych autorów brytyjskich i polskich) dokumenty publikowane i niepublikowane partii politycznych, organizacji społecznych (np. komitetów referendalnych) i jednostek administracji publicznej. Większość z tych materiałów uzyskałem podczas przeprowadzonych przeze mnie kwerend w archiwach partyjnych i urzędowych oraz bibliotekach publicznych w Cardiff i Londynie, a także z zasobów prywatnych polityków i funkcjonariuszy partyjnych *Welsh Labours*, *Welsh Conservatives*, *Plaid Cymru* i *Welsh LibDems*. Szczególną grupę źródeł stanowiły materiały encyklopedyczne z XVII, XVIII i XIX w. (niezbędne do przedstawienia sposobu kształtowania się pojęcia *devolution* w języku angielskim).

skim), które udostępniono mi w działach starodruków *Westminster Reference Library* w Londynie oraz *Salisbury Collection* czytelnicy uniwersyteckiej w Cardiff.

W mojej ocenie, poznanie sposobu pojmowania sensu reformy dewolucyjnej oraz (pozytywnej lub negatywnej) oceny znaczenia tego procesu na obszarze Walii w latach 1997-2011 (tj. szczególnie istotnym okresie rozwoju walijskiego modelu *devolution*) przez główne (tj. jedyne liczące się) ugrupowania na regionalnej scenie politycznej, stanowi warunek *sine qua non* zrozumienia fenomenu dynamicznego rozwoju politycznego Walii (w tym przeciwstawienia tożsamości walijskiej poczuciu brytyjskości, zacierania tradycyjnych podziałów socjopolitycznych w wymiarze geograficznym oraz przeniesienia punktu ciężkości rywalizacji partyjnej na szczebel regionalny) w ostatnim dwudziestolecu. W treści monografii (oprócz realizacji zasadniczego celu, tj. udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze) podjąłem próbę przybliżenia polskiemu czytelnikowi stanowiska walijskich laburzystów, konserwatystów, nacjonalistów i liberałów (a tym samym ich elektoratu) wobec problemu, którego rozwiązanie, w mniej lub bardziej odległej przyszłości, będzie miało decydujący wpływ na „być albo nie być” Walii w obrębie brytyjskiego organizmu państwowego. A chociaż reforma dewolucyjna nie jest jedynym czynnikiem determinującym rozwój polityczny przedmiotowego regionu, to jednak uświadomienie sobie jej znaczenia (poprzez porównanie poglądów głównych partii politycznych) stanowi, moim zdaniem, klucz do zrozumienia współczesnej Walii i jej mieszkańców.

Pragnę również nadmienić, że wyniki prowadzonych przeze mnie badań z zakresu implementacji i rozwoju reformy dewolucyjnej w Walii były przedmiotem wielu moich wystąpień podczas krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych, tj.:

- 1) międzynarodowej konferencji naukowej *Pejzaże tożsamości. Perspektywa interdyscyplinarna*, Zakopane, 8-9 grudnia 2007 r., organizator: Instytut Religioznawstwa UJ, referat: *Wpływ telewizji publicznej na kształtowanie tożsamości narodowej Walijszyków*;
- 2) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Kulturowe determinanty nacjonalizmu*, Toruń, 3-4 kwietnia 2008 r., organizator: Instytut Politologii UMK, referat: *Dewolucja jako element procesu dezintegracji państwowości brytyjskiej*;
- 3) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Jednostka-społeczeństwo-państwo wobec megatrendów współczesnego świata*, Jurata, 20-21 maja 2008 r., organizator: Instytut Politologii UG, referat: *Specyfika brytyjskiego modelu decentralizacji regionalnej administracji publicznej na przykładzie procesu dewolucji w Walii*;
- 4) V Konferencji Naukowej *Problemy współczesnej kultury. Problem granic we współczesnej kulturze*, Toruń, 23-25 maja 2008, organizatorzy: Instytut Politologii UMK, Instytut

- Stosunków Międzynarodowych UMK, referat: *Nowe znaczenie granicy angielsko-walijskiej w kontekście procesu dewolucji*;
- 5) IX Europejskiej Konferencji Naukowej *Europa XXI wieku. Stan obecny i perspektywy zmian*, Słubice, 5-6 lutego 2009 r., Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, referat: *Polityka regionalna Unii Europejskiej jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy i polityczny Walii*;
 - 6) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Ponadnarodowe i regionalne oblicza UE*, Szczecin, 27 marca 2009 r., organizatorzy: Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług US, Wydział Prawa i Administracji US, Instytut Politologii i Europeistyki US, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych US, referat: *Nowoczesny region w nowoczesnej Europie. Walia jako uczestnik współpracy transgranicznej wewnątrz Unii Europejskiej*;
 - 7) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Pogranicze polsko-niemieckie po roku 2004*, Kulice, 24-25 czerwca 2009 r., organizatorzy Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, IPIE US, referat: *Spór o Monmouthshire. Problemy pogranicza angielsko-walijskiego w dobie dewolucji*;
 - 8) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Od Thatcher do Blaira. Wielka Brytania na przełomie XX i XXI w.*, Szczecin, 27-29 października 2009 r., organizator: IPIE US, referat: *Problem labilności przesłanek dewolucji walijskiej*;
 - 9) II Ogólnopolskim Seminarium *Reagowanie i zarządzanie bezpieczeństwem w regionie transgranicznym*, Szczecin, 23 marca 2010 r., organizator: Wyższa Szkoła Integracji Europejskiej w Szczecinie, referat: *Implikacje Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Wielkiej Brytanii dla ochrony bezpieczeństwa portów walijskich*;
 - 10) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Kryzys przywództwa we współczesnym świecie*, Warszawa, 13-14 maja 2010 r., organizator: Katedra Nauk Politycznych SWPS, referat: *Przywództwo na miarę możliwości. Wizja postdewolucyjnej Walii w programie politycznym Rhodri'ego Morgana*;
 - 11) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Partie narodowe, etniczne i regionalne w Europie*, Szczecin, 24 maja 2010 r., organizator: IPIE US, referat: *Przed i po dewolucji. Różnice i podobieństwa programów politycznych Plaid Cymru i Mebyon Kernow*;
 - 12) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Stan i perspektywy demokracji bezpośredniej w Polsce i na świecie*, Lublin, 10-11 czerwca 2010 r., organizator: Wydział Politologii UMCS, referat: *Walijskie referenda dewolucyjne. Demokracja bezpośrednia jako instrument kształtowania tożsamości regionalnej w Wielkiej Brytanii*;

- 13) międzynarodowej konferencji naukowej *Zjednoczone Królestwo po wyborach parlamentarnych w 2010 r.*, Warszawa, 15-16 września 2010 r., organizator: Katedra Europeistyki UW, referat: *Kształtowanie nowego modelu relacji władz krajowych i regionalnych po wyborach parlamentarnych w Wielkiej Brytanii w 2010 r. na przykładzie Walii*;
- 14) międzynarodowej konferencji eksperckiej i naukowej *Perspektywy rozwoju Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.*, Szczecin, 11-12 lutego 2011 r., organizatorzy: IPiE US, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Zachodniopomorską Izbę Rolniczą i Bauernverband Uecker-Randow, referat: *Stanowisko szkockich i walijskich władz regionalnych i organizacji rolniczych wobec zmian Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.*;
- 15) ogólnopolskiej konferencji naukowej *Wielopoziomowe zarządzanie w Unii Europejskiej. Implikacje dla procesów europeizacji*, Szczecin, 22-23 maja 2013 r., organizator: IPiE US, referat: *Wielopoziomowość zarządzania regionalną polityką zagraniczną w Unii Europejskiej. Analiza porównawcza paradyplomacji Walii i Pomorza Zachodniego*;
- 16) międzynarodowej konferencji naukowej *Celtic Puzzles. Social Politics of Wales*, Szczecin, 4-7 listopada 2014 r., organizatorzy: IPiE i Katedra Anglistyki US, INP i Instytut Europeistyki UW, Institut für Sorabistik Universität Leipzig, referat: *Political dimension of Welsh identity after devolution. Fact or fiction?*;
- 17) III Ogólnopolskim Kongresie Politologii *Odłony polityki*, Kraków, 22-24 września 2015 r., organizatorzy: KNP PAN, PTNP i Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, referat: *Efekty implementacji procesów dewolucyjnych w Walii. Analiza metodologiczna*;
- 18) XVI Europejskiej Konferencji Naukowej *Europa XXI wieku. Bezpieczeństwo Europy, Unii Europejskiej i Polski w obliczu nowych wyzwań. Stan obecny i scenariusze na przyszłość*, Słubice, 4-5 lutego 2016 r., organizator: WNPiD UAM, referat: *Wielowymiarowość bezpieczeństwa wewnętrznego postdewolucyjnej Walii w programach politycznych laburzystów i konserwatystów*.

Byłem również kierownikiem międzynarodowej konferencji naukowej *Celtic Puzzles. Social Politics of Wales* (wskazanej w pkt 16) poświęconej w całości problemom politycznym (w szczególności reformie dewolucyjnej) i społecznym (kształtowania i utrzymania tożsamości kulturowej i językowej) współczesnej Walii. Udział w konferencji wzięli przedstawiciele ośrodków naukowych z Wielkiej Brytanii (tj. Bangor University, Swansea University, University of South Wales, University of Wales), Niemiec (tj. Humboldt Universität w Berlinie) i Polski (UJ, US, UW i PWSZ w Kaliszu).

Dodać pragnę, że w latach 2009-2011 kierowałem własnym projektem badawczym nr N N116 355037 pt. *Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat dewolucji w Walii*, finansowanym ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Projekt (grant) miał charakter międzynarodowy, a jego uczestnikami byli przedstawiciele uniwersytetów w Szczecinie, Białymstoku i Pardubicach (Czechy). Celem grantu była analiza genezy procesów dewolucyjnych na obszarze Walii w latach 1997-2011 w wymiarze prawno-administracyjnym, politycznym i społeczno-ekonomicznym. Efektem przeprowadzonych badań była publikacja (opisanej wyżej) monografii pt. *Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat dewolucji w Walii*.

Z kolei w dniach 1-30 września 2015 r. odbyłem staż naukowy na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie (w pracowni Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych) prowadząc badania dotyczące możliwości wchodzenia postdewolucyjnej Walii w relacje ekonomiczne z państwami europejskimi, na przykładzie stosunków gospodarczych tego regionu z Polską.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

Poza główną tematyką moich badań naukowych (tj. rozwojem reformy dewolucyjnej w Wielkiej Brytanii, ze szczególnym uwzględnieniem Walii) moje zainteresowania naukowe obejmują kilka innych kierunków.

Z problematyką dewolucyjną wiąże się kierunek badań dotyczący rozwoju i znaczenia (zwłaszcza na płaszczyźnie międzynarodowej) procesów autonomizacyjnych zachodzących na terytoriach zależnych w Europie oraz w bezpośrednim jej sąsiedztwie (tj. z uwzględnieniem obszarów okołobiegunowych). Ta problematyka była przedmiotem 6 artykułów a czasopismach naukowych i 5 rozdziałów w pracach zbiorowych (w tym 1 w języku rosyjskim i opublikowanego w wydawnictwie zagranicznym: białoruskim), tj.:

- 1) Toszek B.H., *Prawno-polityczny status Wysp Alandzkich*, „Zeszyty Bałtyckie”, Szczecin, 2006, Nr V;
- 2) Toszek B.H., *Konstytucyjne podstawy autonomii Grenlandii*, „Zeszyty Bałtyckie”, Szczecin, 2006, Nr V;
- 3) Toszek B.H., *Znaczenie Grenlandii w doktrynie militarnej Stanów Zjednoczonych* [w:] *Oblicza współczesnego terroryzmu*, red. K. Kowalczyk, W. Wróblewski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006;
- 4) Toszek B.H., *Zagadnienie udziału obszaru Vestnorden w zachodnioeuropejskiej integracji polityczno-militarnej (na łamach prasy polskiej w latach 1945-1989)* [w:] *Nie tylko*

Wschód. Recepcja literatur obcych w czasopismach polskich XX w., red. A. Zawiszewska, A. Borkowska, Oficyna Wydawnicza Leksem, Łask-Szczecin-Toruń 2006;

- 5) Toszek B.H., *Prawno-polityczne uwarunkowania sytuacji międzynarodowej i wewnętrznej norweskich terytoriów zależnych*, cz. I, „Przegląd Politologiczny”, Poznań, 2006, Nr 3;
- 6) Toszek B.H., *Prawno-polityczne uwarunkowania sytuacji międzynarodowej i wewnętrznej norweskich terytoriów zależnych*, cz. II, „Przegląd Politologiczny”, Poznań, 2007, Nr 4;
- 7) Toszek B.H., *Perspektywy rozwoju stosunków duńsko-farerskich w aspekcie militarnym* [w:] *Stawiać pytania, szukać odpowiedzi. Księga jubileuszowa dedykowana profesor Urszuli Świętochowskiej*, red. A. Chodubski, E. Polak, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Sopot 2008;
- 8) Toszek B.H., *Prawne aspekty stosunków duńskich terytoriów zależnych ze Wspólnotami Europejskimi* [w:] *Quo vadis Europa? Problemy polityczne i gospodarcze*, red. M. Janowski, J. Jonczek, L. Ślepowroński, Wydawnictwo Print Group, Szczecin 2008;
- 9) Toszek B.H., *Znaczenie czynnika hiszpańskiego w procesie rozszerzania autonomii wewnętrznej Gibraltaru*, „Przegląd Politologiczny”, Poznań, 2009, Nr 3;
- 10) Toszek B.H., *От жесткой колониальной зависимости до широкой внутренней автономии. Процесс политической эманципации Фарерских Островов* [w:] *Социально-правовые аспекты функционирования личности и группы*, red. J. Cheda, M. Swiderska-ja, Wydawnictwo Alternatywa, Brest 2011;
- 11) Toszek, *Arktyka jako przedmiot sporów terytorialnych. Obszary podbiegunowe w polityce Danii, Norwegii, Kanady, Stanów Zjednoczonych i Rosji na początku XXI w.*, „Civitas Hominibus”, Łódź, 2011, Nr 1.

Wyrazem mojej aktywności w tym obszarze była również napisana przeze mnie recenzja wydawnicza monografii: S. Bachrynowski, P. Witecki, *System partyjny Kraju Basków w latach 1975-2010*, Wydawnictwo PWSZ im. Prezydenta S. Wojciechowskiego w Kaliszu, Kalisz 2011.

Kolejnym kierunkiem moich zainteresowań badawczych są przemiany polityczne i społeczno-ekonomiczne zachodzące we współczesnej Wielkiej Brytanii, a także aktywność dyplomacji brytyjskiej w relacjach z Rosją i państwami Europy Środkowo-Wschodniej (w tym Bałkanów). Tym zagadnieniom poświęconych jest 5 moich opracowań (3 artykuły w czasopismach naukowych i 2 rozdziały w pracach zbiorowych), tj.:

- 1) Toszek B.H., *Znaczenie Listu Ośmiu dla kształtowania stosunków politycznych Wielkiej Brytanii z Polską, Czechami i Węgrami wewnątrz Unii Europejskiej* [w:] *Wymiar wschod-*

ni UE. *Wielowymiarowość integrującej się Europy*, red. A. Staszczyk, J. Jartyś, Wydawnictwo Zapol, Szczecin 2007;

- 2) Toszek B.H., *David Cameron's 'huge mistake'. Closing of the United Kingdom Labour Market for Eastern European Immigrants from Polish and British Perspective*, „Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts”, Toruń, 2014, Nr 5;
- 3) Toszek B.H., *Przełamywanie barier. Próba wprowadzenia nowej jakości w stosunkach brytyjsko-rosyjskich w latach 2010-2012* [w:] *Rosja i jej sąsiedzi. Studia i szkice*, red. S. Gardocki, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015;
- 4) Toszek B.H., *Problem podmiotowości prawnomiędzynarodowej Księstwa Sealand*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, Toruń, 2015, Nr 45;
- 5) Toszek B.H., *Rola Kosowa w brytyjskiej polityce zagranicznej po rozpadzie Jugosławii*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, Toruń, 2016, Nr 50;

oraz redagowana przeze mnie praca zbiorowa *Od Thatcher do Blaira. Wielka Brytania na przełomie XX i XXI w.*, red. B.H. Toszek, T. Czapiewski, Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin 2010.

Trzeci kierunek badań obejmuje problematykę organizacji i funkcjonowania samorządu terytorialnego (lokalnego i regionalnego) oraz zawodowego (tj. rolniczego) na przykładzie województwa zachodniopomorskiego. Szczególnym przedmiotem moich zainteresowań w tym obszarze była aktywność Zarządu i Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego oraz władz Zachodniopomorskiej Izby Rolniczej w Szczecinie w zakresie kształtowania relacji „zagranicznych” (stanowiących element paradyplomacji regionalnej) w sferach nieregulowanych lub częściowo regulowanych przez państwo, a także oddolne procesy kształtowania tożsamości regionalnej. Do publikacji dotyczących przedmiotowego zagadnienia należy 5 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 1 w języku angielskim) oraz 3 rozdziały w pracach zbiorowych, tj.:

- 1) Toszek B.H., *Problematyka kompleksowego zarządzania jakością w administracji rządowej szczebla regionalnego*, „Athenaeum. Political Science”, Toruń, 2006, Nr 16;
- 2) Toszek B.H., *Wpływ integracji europejskiej na kształtowanie tożsamości bałtyckiej* [w:] *Polacy na Ziemiach Odzyskanych. Regiony przygraniczne w poszukiwaniu tożsamości przed i po akcesji*, red. A. Makowski, Wydawnictwo Akcydens, Szczecin 2008;
- 3) Toszek B.H., *Co-operation of Agricultural NGOs in the Baltic Region exemplified by the West Pomeranian Chamber of Agriculture and the Federation of Swedish Farmers in Scania*, „Studia Maritima”, Szczecin, 2009, Nr XXII;

- 4) Toszek B.H., *Paradyplomacja regionalna w obszarze południowego Bałtyku na przykładzie stosunków transgranicznych województwa zachodniopomorskiego*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, Poznań, 2010, Nr 1
 - 5) Toszek B.H., *Forum Parlamentów Południowego Bałtyku jako przykład współpracy regionalnej w obszarze Morza Bałtyckiego*, „Przegląd Europejski”, Warszawa, 2011, Nr 2, s. 121-133.
 - 6) Toszek B.H., *Transgraniczna współpraca samorządów rolniczych regionów Pomorza Zachodniego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego jako przykład partnerstwa organizacji pozarządowych w obszarze południowego Bałtyku* [w:] *Fenomen pograniczy kulturowych: współczesne tendencje*, red. L. A. Suchomłynow, Wydawnictwo PWSZ w Pile, Piła-Berdiańsk 2012;
 - 7) Toszek B.H., *Partnerstwo faktyczne czy formalne? Efekty współpracy Zachodniopomorskiej Izby Rolniczej i Związku Rolników Powiatu Uecker-Randow w latach 2010-2011*, „Zeszyty Bałtyckie”, Szczecin, 2012, Nr VII;
 - 8) Toszek B.H., *Kultura polityczna samorządu terytorialnego* [w:] *Samorząd terytorialny w przestrzeni publicznej*, red. Z. Zychowicz, Instytut Rozwoju Regionalnego, Szczecin 2012;
- a także 2 rozdziały w opracowaniu eksperckim (podręczniku dla samorządu terytorialnego), tj.: *Rozdział 1.3. Uwarunkowania prawne konsultacji społecznych* i *Rozdział 10. Projekty dokumentów – aktów prawa miejscowego regulujących zakres i procedurę konsultacji społecznych* [w:] *Konsultacje społeczne w samorządzie terytorialnym*, red. Z. Zychowicz, Instytut Rozwoju Regionalnego, Szczecin 2011.

Pragnę również nadmienić, że problematyka rozwoju regionalnego w Polsce (na przykładzie województwa zachodniopomorskiego) była przedmiotem moich wykładów prowadzonych w ramach Programu LLP Erasmus dla studentów Çankiri Karatekin Üniversitesi w Turcji, 31 maja – 4 czerwca 2010 r. (temat: *International and interregional co-operation in the European Union. Case of the Baltic Sea Area*) oraz studentów Univerzita Palackeho v Olomouci w Czechach, 16-20 września 2013 r. (temat: *Regional policy of Poland*).

Z tematyką współpracy transgranicznej samorządu rolniczego koreluje następny (aczkolwiek marginalny) kierunek moich zainteresowań, tj. rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce (w tym poziom korelacji polityki rolnej państwa ze Wspólną Polityką Rolną Unii Europejskiej). Analiza tych zagadnień stanowiła przedmiot mojej pracy zawodowej w Zachodniopomorskiej Izbie Rolniczej (w latach 2000-2002 i 2005-2012) oraz w Oddziale

Terenowym Agencji Rynku Rolnego w Szczecinie (w latach 2014-2016), natomiast w wymiarze badawczym znalazły one wyraz w 1 rozdziale w pracy zbiorowej, tj.:

- Toszek B.H., *Gwarancje bezpieczeństwa żywnościowego województwa zachodniopomorskiego* [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne w województwie zachodniopomorskim*, red. T. Czapiewski, M. Sikora, Wydawnictwo Zapol, Szczecin 2012, oraz redakcji pracy zbiorowej *Perspektywy rozwoju Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r.*, red. Toszek B.H., Wojtaszak A., Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa 2012.

Ponadto, jestem autorem kilku artykułów naukowych dotyczących zagadnień, które pozostają poza wskazanymi wyżej obszarami badawczymi. Pełna lista opublikowanych przeze mnie prac naukowych (a także informacje o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki) znajduje się w załączonym *Wykazie dorobku habilitacyjnego*.

